

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Zajištění výnosů z trestné činnosti či náhradní hodnoty

Teorie trestního práva rozlišuje několik základních funkcí, které by mělo trestní právo plnit, a jimiž jsou funkce ochranná, preventivní, represivní a regulativní. Z pohledu tohoto článku je významná zejména funkce ochranná, dle které má trestní právo zajišťovat ochranu společnosti před kriminalitou.[1]

Shora nadepsané funkce lze doplnit o funkci restituční, která prohlubuje obecně pojímanou funkci ochrannou, a dle které má trestní právo směřovat také k tomu, aby byla obnovena rovnováha v narušených sociálních vztazích, a to zejména formou uspokojení nároků poškozených osob.

Společenské vztahy, zájmy a hodnoty, jež dle názoru zákonodárců zaslouží požívat veřejné ochrany, tvoří jeden z obligatorních znaků skutkové podstaty trestného činu, a to jeho objekt, který teorie rozlišuje jako obecný, tj. zjednodušeně řečeno veškeré zájmy, které je potřeba chránit, dále individuální, jež lze definovat jako konkrétní společenský zájem, který byl konkrétním trestným činem narušen a nakonec objekt druhový, který představuje společné rysy individuálních objektů.[2]

Uvedené je pak doplněno o fakultativní znak skutkové podstaty trestného činu, a to o hmotný předmět útoku, jímž se rozumí lidé nebo věci, na které pachatel trestného činu bezprostředně útočí, čímž zasahuje objekt trestného činu. Porušení objektu trestného činu je pak nazýváno účinkem trestného činu, kterým je např. zlomená noha nebo odcizený automobil.[3]

Ve smyslu ustanovení § 43 zákona č. [141/1961](#) Sb., trestní řád (dále jen jako „TŘ“) se pak osoba, které bylo trestným činem ublíženo na zdraví, způsobena majetková škoda nebo nemajetková újma, nebo osoba, na jejíž úkor se pachatel trestným činem obohatil, považuje za poškozeného. Za poškozeného se nicméně nepovažuje ten, kdo se sice cítí být trestným činem morálně nebo jinak poškozen, avšak vzniklá újma není způsobena zaviněním pachatele nebo její vznik není v příčinné souvislosti s trestným činem.

Ochranná, resp. restituční funkce trestního práva se pak ve vztahu k uspokojení náhradových nároků poškozeného v podstatě projevuje ve třech fázích, tj. pomocí zajištění výnosů z trestné činnosti či náhradní hodnoty ve smyslu ustanovení § 77b a násl. TŘ, dále po zahájení trestního stíhání prostřednictvím zajištění nároku poškozeného dle ustanovení § 47 a násl. TŘ a nakonec v rámci tzv. adhezního řízení dle ustanovení § 43 odst. 3 TŘ, jež v rámci trestního řízení prakticky nahrazuje občanskoprávní řízení, v němž by jinak byly nároky poškozeného uplatněny. Tento článek se nicméně věnuje pouze zajištění výnosů z trestné činnosti či náhradní hodnoty.

Novelizací trestního řádu prostřednictvím zákona č. [55/2017](#) Sb., která nabyla účinnosti dne 18. 3. 2017, byla jednak nově definována věc důležitá pro trestní řízení, kterou se dle ustanovení § 77b odst. 1 TŘ rozumí věc, která 1) může sloužit pro důkazní účely, 2) byla určena ke spáchání trestného činu nebo byla k jeho spáchání užita, 3) byla získána trestným činem nebo jako odměna za trestný čin nebo byla, byť jen zčásti, nabyta za věc získanou trestným činem nebo za věc tvořící odměnu za trestný čin, včetně plodů a užitků nebo 4) je náhradní hodnotou za věc uvedenou v číslech 2 a 3.

Shora uvedenou novelizací dále došlo také k systematickému rozlišování mezi režimem předložení a

zajištění věcí sloužících pro důkazní účely a režimem zajištění věcí, jež jsou nástroji a výnosy z trestné činnosti. Z pohledu tohoto článku se věnuji pouze naposledy uvedenému, pro který platí z hlediska systematiky dané problematiky upravené v trestním řádu jednak společné ustanovení platné pro oba režimy dle ustanovení § 77b TŘ, dále zvláštní úprava věnující se přímo zajištění nástrojů a výnosů z trestné činnosti a náhradní hodnoty v ustanoveních § 79a až § 79g TŘ a nakonec část trestního řádu upravující vrácení, vydání a další nakládání s věcmi důležitými pro trestní řízení, jež je opět společná pro oba režimy a jež se nachází v ustanovení § 80 až § 81b TŘ.

Zajištění výnosů z trestné činnosti lze podřadit pod institut, který by měl napomáhat zejména objasňování a reparaci trestné činnosti, jehož podstatou není odejmutí majetku jeho vlastníku, ale pouze omezení s jeho nakládáním. Jedná se tedy o zásah do vlastnického práva, který je nicméně při zachování zákonem stanovených podmínek přiměřený cíli sledovaného zákonem, tj. náležitému zjištění trestných činů a nápravě škody způsobené těmito trestnými činy.[4]

Zákon sám pak rozlišuje zajištění movitých věcí dle ustanovení § 79c TŘ a ohledání nemovité věci dle ustanovení § 79d TŘ. V případě movitých věcí jsou tyto vydány dobrovolně, nebo jestliže nikoliv, pak dojde k jejich odnětí. Zákon nicméně umožňuje také věc ponechat na místě, pokud by např. mělo dojít k jejímu znehodnocení nebo jestliže by odnětí takové věci bylo spojeno s nepřiměřenými technickými obtížemi. Věc ponechanou na místě pak orgán provádějící prohlídku označí např. polepením, aby bylo zřejmé, že se na ni vztahuje zákaz, aby s věcí bylo nakládáno způsobem, který by vedl k zmaření účelu jejího zajištění, zejména aby byla převedena na jiného, zatížena, poškozena nebo zničena. V případě zajištění nemovité věci orgán činný v trestním řízení vyrozumívá katastrální úřad o nabytí právní moci rozhodnutí o zajištění.

Co se týče podmínek pro zajištění výnosů z trestné činnosti, za první a nejdůležitější podmínku lze považovat to, že zjištěné skutečnosti nasvědčují tomu, že určitá věc je výnosem z trestné činnosti. V takovém případě může předseda senátu a v přípravném řízení státní zástupce nebo policejní orgán s předchozím souhlasem státního zástupce rozhodnout dle ustanovení § 79a TŘ o zajištění takové věci.

Uvedené ustanovení pracuje s pojmem *nasvědčují-li zjištěné skutečnosti*, ze kterého vyplývá požadavek na vyšší stupeň pravděpodobnosti, že určitá věc skutečně je výnosem z trestné činnosti, aby bylo možné učinit takový závěr a přistoupit k zajišťovacím úkonům.

Není tedy třeba, aby skutečnost, že věc je výnosem z trestné činnosti, byla prokázána, postačí závěr o vyšším stupni pravděpodobnosti, že tomu tak je. Takový závěr nicméně musí být dostatečně odůvodněn konkrétními zjištěnými skutečnostmi, pouhé všeobecné podezření nepostačuje. Jako podklady k vyhodnocení takového závěru lze zařadit např. údaje uvedené v trestním oznámení, v podaných vysvětleních ve smyslu ustanovení § 158 TŘ a v dalších písemných podkladech obsažených v trestním spise. Tyto podklady a údaje pak nejsou podrobovány požadavkům na hodnověrnost, věrohodnost a spolehlivost důkazů, neboť zajištění je většinou nutné provést bez zbytečného odkladu, neboť jinak by mohl být zmařen jeho účel.[5]

S ohledem na skutečnost, že dochází k zásahu do ústavně zaručených práv osob, je další nezbytnou podmínkou k možnosti využití institutu zajištění podmínka přiměřenosti, kdy musí existovat rozumný a opodstatněný vztah proporcionality mezi použitými prostředky, tj. použitými zajišťovacími úkony trestného řízení a sledovanými cíli. Oprávněnost postupu orgánů činných v trestním řízení by pak měla být posuzována již v rámci trestního řízení, a to tak, aby v případě pochybení mohly zjednat orgány činné v trestním řízení nápravu již na této úrovni.[6]

K uplatnění mechanismů kontroly postupu orgánů činných v trestním řízení v případě využití zajišťovacích institutů pak slouží dle ustanovení § 79a odst. 5 TŘ možnost podat proti rozhodnutí o

zajištění stížnost. Jenom dodám, že toto rozhodnutí je dle ustanovení § 79b odst. 1 TŘ povinen orgán činný v trestním řízení, který rozhodl o zajištění, doručit poté, co orgán činný v trestním řízení nebo osoba příslušná k provedení zajištění provedou zajištění, i osobě, jíž byla věc zajištěna.

Uvedené reaguje také na požadavek čl. 8 směrnice[7], podle kterého jsou členské státy Evropské unie povinny přijmout opatření k zajištění toho, aby byl obsah příkazu k zajištění sdělen dotčené osobě co nejdříve po jeho výkonu a v tomto sdělení by měl být uveden důvod vydání takového příkazu, přičemž dotčené osobě musí být dána možnost účinně napadnout příkaz k zajištění u soudu.[8]

V samotném rozhodnutí o zajištění nebo v připojených listinách je dle ustanovení 79a odst. 2 TŘ zapotřebí náležitě a nezaměnitelně vymežit věci podléhající zajištění. Rozhodnutím o zajištění majetku pak dochází k zásahu do základního práva na užívání majetku, kdy toto zajištění představuje pouze dočasné, časově omezené opatření, v žádném případě nepředstavuje konečné rozhodnutí ve věci.[9]

Dočasností institutu nicméně není vyloučena v případě, že zajištěný majetek prokazatelně náleží poškozenému, možnost vydání rozhodnutí o jeho vrácení poškozenému. Tento postup je možný za podmínek ustanovení § 80 TŘ, podle kterého se dle ustanovení § 81 odst. 1 TŘ postupuje tehdy, jestliže poškozený uplatnil nárok na zajištěnou věc.

Dle ustanovení § 80 TŘ totiž platí, že není-li věc, která byla vydána nebo odňata, k dalšímu řízení už třeba a nepřichází-li v úvahu její propadnutí nebo zabrání, vrátí se tomu, kdo ji vydal nebo komu byla odňata. Jestliže na ni uplatňuje právo osoba jiná, vydá se tomu, o jehož právu není pochyb. Při pochybnosti se věc uloží do úschovy a osoba, která si na věc činí nárok, se upozorní, aby jej uplatnila v řízení ve věcech občanskoprávních.

Rozhodnutí o vydání věci poškozenému nebude tedy možné vydat tehdy, jestliže zde budou pochybnosti o právu k věci, čemuž bude zejména tehdy, jestliže k věci budou uplatňovat práva další osoby. V případě, že zde pochybnosti budou, pak nesmí dojít k vydání věci, neboť v takovém případě jsou orgány činné v trestním řízení povinny věc uložit do úschovy. Smyslem této úpravy je zabránit až do objasnění práv k věci s jejím nakládáním, neboť tímto by mohlo dojít k nenávratným zásahům do práv a majetkových poměrů dotčených osob.[10]

Proti rozhodnutí o vydání věci, které činí dle ustanovení § 80 odst. 3 TŘ předseda senátu, v přípravném řízení státní zástupce nebo policejní orgán, je přípustná stížnost, jež má odkladný účinek.

Nutno také dodat, že jestliže již došlo k vydání, resp. vrácení věci, v takovém případě již nejsou orgány činné v trestním řízení oprávněny požadovat po osobě, jíž byla věc takto vrácena, aby tuto opět vydala orgánům činným v trestním řízení. To ovšem neplatí tehdy, jestliže by byly opětovně splněny předpoklady pro její vydání ve smyslu trestního řádu.[11]

Stejně tak je potřeba upozornit, že rozhodnutí o vydání věci nepředstavuje rozhodnutí, které by konstituovalo vlastnické právo k vydané věci a není tedy vyloučeno, aby se i po vydání uvedeného rozhodnutí domáhala třetí osoba vydání věci v řízení ve věcech občanskoprávních.[12]

Jestliže pak nelze zajistit věc, která je výnosem z trestné činnosti, i na tuto situaci trestní řád pamatuje, kdy místo ní může být dle ustanovení § 79g TŘ zajištěna náhradní hodnota, která odpovídá, byť jen zčásti, její hodnotě. Přitom se postupuje obdobně podle příslušných ustanovení upravujících zajištění věci, která je nástrojem nebo výnosem z trestné činnosti. Náhradní hodnotu lze

zajistit osobě, která měla povinnost strpět zajištění původní věci.

Vymezené podmínky zajištění věci, která je výnosem z trestné činnosti, se v případě zajištění náhradní hodnoty doplňují o podmínku přiměřenosti, tzn., že zajištěná náhradní věc nesmí být v nepoměru se zajišťovanou hodnotou.

Zákon současně ve vztahu k zajištěné náhradní hodnotě, která představuje ekvivalentní hodnotu výnosu z trestní činnosti, umožňuje dle ustanovení § 79g odst. 2 TŘ také navrhnout z důležitých důvodů provedení úkonu, který se jí týká. Mohlo by se pak např. jednat o provedení platby zaměstnancům obviněné právnické osoby apod. Takový postup by nicméně měl být spíše výjimečný.[13] Proti takovému rozhodnutí je pak také přípustná stížnost, která má odkladný účinek.

Shora alespoň v základech vymezený právní rámec zajištění výnosů z trestné činnosti představuje svojí povahou ochrannou, resp. restituční reakci na spáchaný trestný čin, která má vedle základní represivní reakce své místo v trestním řízení, neboť pozitivně přispívá k naplnění jeho účelu, tj. k ochraně společnosti před trestnými činy a odstraňováním jejich následků.

JUDr. Lukáš Zárybnický,
advokát

e-mail: office@akzarybnicky.cz

[1] JELÍNEK, Jiří a kol. Trestní právo hmotné. 2. Vydání. Praha: Leges, 2010, s. 20.

[2] Tamtéž, s. 151 - 156.

[3] Tamtéž, s. 158 - 159.

[4] Nález Ústavního soudu ČR ze dne 19.03.2009 sp. zn. III.ÚS 1396/07.

[5] ŠÁMAL, Pavel a kol. Trestní řád I, II, III, 7.vydání, 2013, s. 1026 - 1038.

[6] Nález Ústavního soudu ČR ze dne 19.03.2009 sp. zn. III.ÚS 1396/07.

[7] Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2014/42/EU ze dne 3. dubna 2014 o zajišťování a konfiskaci nástrojů a výnosů z trestné činnosti v Evropské unii.

[8] Důvodová zpráva k zákonu č. [55/2017](#) Sb., kterým se mění zákon č. [40/2009](#) Sb., trestní zákoník.

[9] Nález Ústavního soudu ČR ze dne 19.03.2009 sp. zn. III.ÚS 1396/07.

[10] Nález Ústavního soudu ČR ze dne 2. 7. 2003 sp. zn. IV. ÚS 395/2002.

[11] Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 8. 7. 2011 sp. zn. 28 Cdo 774/2010.

[12] Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 3. 4. 2002 sp. zn. 4 Tz 6/2002.

[13] Důvodová zpráva k zákonu č. [55/2017](#) Sb., kterým se mění zákon č. [40/2009](#) Sb., trestní zákoník.

Další články:

- [Podmíněné upuštění od trestního stíhání: racionální odklon u právnických osob](#)
- [Zkreslené vzpomínky v trestním řízení vedeném pro pohlavní zneužívání](#)
- [Přenositelnost důkazů z daňového do trestního řízení](#)
- [Praktický návod na úspěch žádosti o podmíněné propuštění od roku 2026](#)
- [Přijetí prohlášení viny a povinnost soudu vypořádat námitky poškozeného](#)
- [Podmínky pro uložení trestu vyhoštění cizince](#)
- [Zamyšlení nad systémem alternativních trestů: poznámky na pozadí mezinárodní vědecké konference „Rethinking Sentencing: Are We Getting Justice Right?“](#)
- [Správné určení počátku běhu lhůty pro podání stížnosti proti usnesení soudu, kterým se nařizuje výkon trestu odnětí svobody](#)
- [Rozšiřování státní moci při implementaci acquis EU: český fenomén gold-platingu na příkladu konfiskační směrnice](#)
- [Změna způsobu určování výše peněžité pomoci obětem: Řešení všech dosavadních problémů?](#)
- [Uplatnění adhezního nároku v trestním řízení a správním řízení](#)